

van vrouwen gevoelig hoger dan een eeuw voordien: voorwaar een opzienbarende vaststelling die zeker meer plaats had verdiend. Verder moet ook nog blijken of die ‘mirakeconomie’ van het vroegmoderne Nederland betreffende vrouwenparticipatie echt meer ‘modern’ was dan pakweg Engeland, Frankrijk of het latere België. Daarvoor is het internationaal comparatieve deel uiteindelijk te weinig uitgewerkt in heel het boek – wat de auteur overigens ruiterlijk toegeeft (p. 275-276).

Dergelijke kanttekeningen mogen de geïnteresseerde lezer echter niet afschrikken om *Women & Entrepreneurship* snel in huis te halen. Het is een uitstekend werk, met een belangrijk onderwerp, vol interessante bevindingen. Danielle van den Heuvel is een onderzoeker om in de gaten te houden, wat al bleek uit tal van wetenschappelijke onderscheidingen die haar te beurt vielen.

Ilja Van Damme

Centrum voor Stadsgeschiedenis, Universiteit Antwerpen

Jelle Haemers, *De Gentse Opstand (1449-1453). De strijd tussen rivaliserende netwerken om het stedelijk kapitaal* (Kortrijk-Heule: U.G.A., 2004) 503 p.
ISBN 90 6768 629 8.

Met zijn studie over de Gentse Opstand (1449-1453) zet de jonge historicus Jelle Haemers een stevig verankerde onderzoekstraditie aan de Gentse universiteit voort. Verschillende Gentse historici verdienden in het verleden hun strepen met de studie van opstanden. Uit de inleiding van zijn boek blijkt dat de auteur daar de vruchten van heeft kunnen plukken. Toch profileert hij zich duidelijk door op de niches binnen het bestaande onderzoek te wijzen. De opmerkelijkste lacune is volgens hem de geringe aandacht voor de rol van de stedelijke middengroepen. Daarmee sluit de auteur aan bij een relatief nieuwe trend in de sociale geschiedenis, die een belangrijke rol toekent aan deze groepen. Het boek ontpopt zich daardoor tot een intelligente combinatie van politieke en sociale geschiedenis.

Na een inleidend hoofdstuk met de probleemstelling, volgen twee lange hoofdstukken met achtergrondinformatie. Eerst wordt aan de hand van een sociaaleconomisch verklaringsmodel de politiek-institutionele geschiedenis van het vijftiende-eeuwse Gent uit de doeken gedaan. De ongunstige economische situatie van de veertiende eeuw had immers tot sociale onrust geleid, die een ingrijpende politiek-institutionele verschuiving veroorzaakte. In de praktijk kwam dit neer op een grotere inspraak van de ambachten. De oude stedelijke elite bleef echter het sociale en politieke landschap domineren waardoor middengroepen en proletariaat steeds meer gefrustreerd raakten. Deze sluimerende breuklijn werd nog versterkt toen de ambachten vanaf de vijftiende eeuw de vruchten plukten van de heroriëntering van de Gentse economie waardoor hun aspiraties verhoogd werden.

In het derde hoofdstuk schetst Haemers het debat rond het staatsvormingsproces. Hier baseert de auteur zich op de bestaande literatuur over dit onderwerp. Hij volgt de traditie van de ‘Gentse historische school’ en betoogt dat de invloed van de Bourgondische staat enorm toenam gedurende de vijftiende eeuw. Pas na 150 inleidende bladzijden komt de lezer meer te weten over de aanleiding tot de Gentse Opstand. De verkiezing van een nieuwe schepenvank in augustus 1449 blijkt aan de basis te liggen van het hele gebeuren. De hertog van Bourgondië stuitte toen op verzet, omdat hij de

aanstelling van een aantal particularistische leden van de stedelijke middengroepen probeerde te beletten. De gegoede middenklasse voelde zich door deze actie bekritiseerd en mobiliseerde haar achterban. Daarmee was de aanzet gegeven voor een vijf jaar durend conflict.

In de volgende hoofdstukken over de Gentse Opstand komt duidelijk naar voren dat de auteur zeer veel archiefmateriaal heeft doorgenomen. In totaal verzamelde hij prospografische gegevens over maar liefst 450 personen. Zijn studie bevat daarom een schat aan informatie over het vijftiende-eeuwse Gent. Af en toe duizelt het de lezer wel eens voor de ogen wanneer de auteur nóg maar eens nieuwe namen ten tonele voert. Bovendien kunnen er vragen worden gesteld bij de gebruikte netwerkanalyse. Zo zal niet iedereen de auteur volgen als die bestellingen van drank en bier bij eenzelfde persoon een vorm van patronage noemt. Ook andere economische transacties worden door de auteur te snel als netwerkvorming gezien. Familiebanden worden bijvoorbeeld gelijkgeschakeld aan politieke gelijkgezindheid, terwijl elders blijkt dat zoiets niet altijd vanzelfsprekend was. Gerechtelijke ambtenaren worden dan weer steevast als hertogelijke pionnen gezien, terwijl ook die visie nogal deterministisch is en zeker niet altijd opgaat. Dergelijke uitgangspunten sturen de analyse sterk in een welbepaalde richting.

Ondanks een overdonderende hoeveelheid archief- en feitenmateriaal is Haemers' boek geen ouderwetse *histoire événementielle* geworden. Uiterst interessant zijn de passages waarin de auteur het Gentse 'Artevelde-model' van stedelijke opstanden beschrijft. Volgens Haemers verliepen de middeleeuwse opstanden in Gent immers volgens een min of meer vast stramien. Om de achterban gunstig te stellen voerden de opstandige regimes steevast een erg sociaal beleid met lage voedselprijzen en stijgende uitgaven voor de armenzorg. Haemers besluit zijn boek met een aantal hoofdstukken waarin hij het einde van de Gentse Opstand beschrijft. Uiteindelijk wist de Bourgondische hertog voldoende geldmiddelen te verzamelen om een leger op de been te brengen dat de opstandelingen op de knieën kreeg. Haemers plaatst de bestraffing van de Gentse Opstand in het kader van het staatsvormingsproces. De stedelijke privileges werden ingeperkt en de oude stedelijke elite werd opnieuw stevig in het zadel gezet. De stedelijke middengroepen moesten hun ambities opbergen, want de rol van de ambachten werd danig ingeperkt. De auteur betoogt dat dit wijst op de groeiende invloed van de centrale staat vanaf de vijftiende eeuw.

Maarten Van Dijck

Centrum voor Stadsgechiedenis, Universiteit Antwerpen

Aukje Zondergeld-Hamer, *Een kwestie van goed bestuur. Twee eeuwen armenzorg in Weesp (1590-1822)* (Hilversum: Verloren, 2006) 400 p. ISBN 90 6550 935 6.

De handelseditie van de dissertatie van Aukje Zondergeld-Hamer stelt ons beeld van het armoedeprobleem tijdens het ancien régime opnieuw weer wat scherper. Het jarenlang onophoudelijke ploeteren in het Weespse gemeentearchief heeft duidelijk zijn vruchten afgeworpen, want de armenzorg in dit kleine Hollandse stadje wordt in al zijn facetten beschreven. Bovendien gaat de kennis van de auteur veel verder dan de lokale armenzorg, ook een groot stuk van de economische, religieuze en politieke geschiedenis van Weesp komt aan bod.